

lahko zagotovi to ali ono posamezno področje, stroka, ki najbolj jasno formulira prvine te suverenosti, potreben je resnično vsenarodni konsenz, potrebna je politika, ki iz takšnega konsenza raste. Predvsem takšna politika. Nekaj razlogov za optimizem v tem smislu nedvomno je, tudi nekaj samovšečnosti si pri tem lahko privoščimo, saj je delež slovenske kulturne misli pri tej politični preobrazbi očiten.

Obvladovanje problemov in usmerjanje razvoja

Vladimir
Kavčič

V sedanjem položaju ni mogoče uspešno reševati vprašanj družbenih dejavnosti in s tem tudi kulture, ne da bi pri tem terjali vpogled v globalna družbena razmerja. Sprememb v obravnavanju kulture ne bo mogoče doseči brez sprememb v globalni organizaciji družbe, brez spremenjenih pojmovanj samoupravnih organiziranosti, pa tudi ne brez zavestnega, demokratičnega preverjanja družbenega raz-

voja in vrednotenja dejavnikov, ki k temu razvoju bistveno in prvenstveno prispevajo. Izvršni svet je pripravil analizo o dosedanjem razvoju družbenih dejavnosti in o naraščajočem neskladju med potrebami, kakor se kažejo v programih teh dejavnosti, ter med materialnimi možnostmi za zadovoljevanje teh potreb, kakor se kažejo na pojemaajoči dohodkovni moči združenega dela v Sloveniji in Jugoslaviji.

Prvi poseg, ki se ob tem logično vsiljuje, je usklajevanje med potrebami in možnostmi. Najbolj poenostavljena, računovodska rešitev tega nasprotja se ponuja z geslom: Toliko dejavnosti, kolikor je na razpolago sredstev. Analiza je poslana v Skupščino SR Slovenije, obravnavana bo v skupščinskih delovnih telesih in nazadnje tudi na skupščinskih zborih, ki bodo iskali bolj ali manj daljnosežne, bolj ali manj kompleksne rešitve.

Pri kulturnih delavcih, zlasti v Kulturni skupnosti Slovenije, je zdaj zahtevna naloga, da svoje področje temeljito in kritično preuče, v sodelovanju in v koordinaciji z drugimi interesnimi skupnostmi predlagajo takšne rešitve, ki bodo afirmirale in uresničevale trajnejše kriterije, kakšen obseg in vrednosti naj imajo dejavnosti.

Bilo bi skrajno preprosto in neopravičljivo, če bi to razpravo začeli predvsem z ugotovitvijo, da primanjkuje sredstev. Prav tako ni mogoče že vnaprej pristati na stališče zvezne vlade, da v sedanjih kriznih razmerah pušča odprta vrata za skoraj neomejeno širjenje državnega proračuna in da v skupni porabi zahteva omejevanje predvsem v izobraževanju, kulturi, raziskovalni dejavnosti, sredstva tako imenovane sociale pa naj bi ostala čimbolj neokrnjena. Takšno stališče je najmanj demagoško, ker smo čustveno vsi podporniki socialne varnosti, toda socialna varnost, ki bo slonela na predlagani državni politiki, bo kratkega diha, v kratkem bo ostala brez realnih podlag.

Sedanji stabilizacijski ukrepi bodo imeli dolgotrajne in daljnosežne posledice, zlasti še zato, ker se jih lotevamo na izredno nizki materialni ravni, ob stanju, v katerem je socialno ogrožena že polovica prebivalstva, ob dejstvu, da naše gospodarstvo že nekaj let ni sposobno niti enostavne reprodukcije, kaj šele modernizacije in preusmeritve, za kar bi potrebovali dodatna, kvalitetna, predvsem devizna sredstva. Sedanji gospodarski ukrepi izhajajo in se utemeljujejo s postavko, da bomo še letos dobili vsaj dve milijardi dolarjev dodatnih posojil. V sistemu samem in v razvojnih trendih ne vidimo prav nobenega zagotovila, da nam dodatna posojila ne bodo potrebna tudi v prihodnje. Kot kažejo izkušnje, bomo vedno večja sredstva potrebovali tudi za tako imenovano servisiranje dolgov, kar je evfemističen izraz za mednarodno oduševstvo.

Ob obravnavanju sporazuma z MMF in obravnavi naših gospodarskih ukrepov, ki so s tem povezani, nikjer ne zasledimo napovedi o tem, kdaj nameravamo dolgove izplačati, kakšne so splošne naše možnosti, da se ekonomsko toliko emancipiramo, da bi sami postali gospodarji svojega narodnega dohodka in bi s tem bili sposobni prevzeti nase tudi odgovornost za lastni razvoj; kdaj bomo namreč spet dobili elementarno pravico, da postanemo gospodarji svoje usode in samostojni načrtovalci svojega družbenega razvoja. Seveda ne avtarkičnega, vsekakor v povezavi z drugimi, vendarle takšnega, ki bo po naši meri in za katerega bomo tudi sami odgovarjali. Misel, da je najbolj kontrarevolucionarna tista politika, ki nas je pripeljala v sedanji položaj, ni brez osnove; v primerjavi z njo so posledice alternativnih gibanj ali člankov v časopisih prav zanemarljive.

Priznati moramo, da v teh osnovnih strateških vprašanih družbenega ali zgolj gospodarskega razvoja nimamo lastnih projekcij, tudi v Sloveniji ne. Res smo dosegli veliko stopnjo nacionalnega konsenza, toda na mnogih področjih žal le na abstraktnem in platoničnem nivoju.

Spričo takšnega splošnega stanja je povsem nesprejemljivo in nezadostno, celo kratkovidno, če bi razprave o kulturi spet začeli zgolj pri denarju ali če bi jih toliko poenostavili, da bi se potegovali zgolj za kakšno milijardo več, ali bi se celo spustili v mešetarjenje med družbenimi dejavnostmi, da bi pulili denar drug drugemu iz rok, ali da bi že kar vnaprej pristajali na določene, od nekega drugega, z vrha ali s strani ponujene okvire. Tudi trditev, da za družbene dejavnosti zadostuje oziroma bi zadostoval določen odstotek družbenega proizvoda, ni več sprejemljiva. Pred seboj moramo razgrniti vse komponente družbenega razvoja in se opredeliti za tiste, od katerih je odvisen naš nadaljnji napredek. Pri tem je pomembno, da dobimo vpogled v nastajanje in delitev družbenega proizvoda v celoti. Na področju družbenih dejavnosti namreč izvajamo obsežne analize, razpravljamo v neskončnih debatah, organizirali smo strokovne in upravne službe, v katerih se bolj ali manj mučijo tisoči strokovnih delavcev, materialni adekvat vseh teh prizadevanj pa je morebiti le pol odstotka družbenega proizvoda. Na drugi strani pa mimogrede, po logiki zgodovinskega razvoja ali po logiki nedotakljivih ideoloških vrednot, razdeljujemo ali celo mečemo stran desetkrat ali dvajsetkrat toliko.

Odkrivati in razkrivati je treba disfunkcije državnega sistema, ki pogosto z eno samo potezo, celo anonimno in brez parlamenta, prerazporedi na tisoče milijard družbenega proizvoda, ne da bi temu sledila kakršnakoli družbena odgovornost. Državna kreditnomonetarna politika je takšen gospodarsko poguben instrument dogovorne ekonomije, ki v imenu in na

račun solidarnosti ali podobnih občečloveških vrednot, ali na račun hipotetičnih interesov delavskega razreda preživlja slabe delavce in slabe gospodarje, onemogoča razvoj sposobnejših in prodornejših ter vedno znova vzpostavlja enakost startnih pogojev, dejansko pa generira vedno večjo revščino. Absurd našega sistema je, da se ta revščina razglša za legitimno in celo za temelj našega sožitja. V tem smislu so tudi sedanji gospodarski programi in ukrepi, če jim ne bo sledila kompleksna preobrazba vsega gospodarstva in cele družbe, le program nadaljnjega siromašenja.

Za program nadaljnjega siromašenja seveda izobraževanje, raziskovalna dejavnost, kultura in telesna kultura niso potrebne, tudi zdravstvo je mogoče spustiti na nivo bosopetnih zdravnikov, saj bomo postopoma vse bolj opuščali tudi proizvodnjo in se bomo ukvarjali le še z golim preživetjem, vedno bolj na vegetativni ravni.

Če pa so, nasprotno, družbene dejavnosti razvojni dejavnik sodobne, napredne, razvijajoče se družbe, je njihovo vlogo treba ustrezno opredeliti in jim tudi zagotoviti ustrezen materialni razvoj.

Seveda je treba z enakega vidika vrednotiti vse dejavnosti, ki imajo družbene razsežnosti.

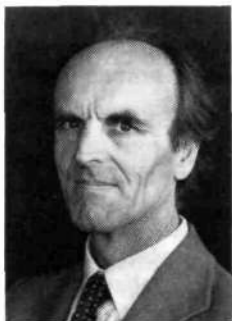
Tudi na področju gospodarstva imamo opraviti z mnogimi mistifikacijami, ki jih je treba osvetliti in razsvetliti. Pogoji gospodarjenja so v večini primerov predpisani, administrativno določeni in je včasih čisti mazohizem, da sploh še kdo hoče delati v takšnih razmerah. Tudi za mnoge izgube v gospodarstvu so krivi predpisi ali neizvajanje sistema, za kar je spet odgovorna država. Nedvomno je Skupščina SR Slovenije najbolj kompetentno mesto, kjer bodo v kratkem razpravljali o stanju pa tudi usklajevali programe z obstoječimi materialnimi možnostmi. Na to razpravo in na usklajevanje bi se morali temeljito pripraviti. Posamezne sklope kulturnih dejavnosti bi bilo treba dovolj natančno opredeliti, ugotoviti, kakšna je njihova vloga v celovitem družbenem razvoju, kaj hočemo z njimi doseči, na koncu pa seveda tudi razmisliti, kako jih je mogoče najbolj racionalno uresničiti. To je seveda treba zahtevati od vseh družbenih dejavnosti, kajti šele potem bo mogoče v širši delegatski bazi utemeljeno razpravljati o prioritetah, o vrednosti tega ali onega programskega sklopa. Nedvomno se bo pri tem pokazalo, da so z razvojnega vidika nekateri programi pomembnejši in jim je treba dati prednost. Dosedanji materialni okviri gotovo ne morejo biti edini kriterij za razporejanje sredstev v prihodnje. Prepričan sem, da lanske in letošnje selekcije programov na področju kulture niso bile ustrezne. Nacionalna kultura nujno potrebuje določeno, minimalno infrastrukturo, zato je gradnja nove muzejske stavbe in preureditev cele vrste obstoječih prva naloga tega področja. Šele ustrezni prostori lahko zagotovijo ustrezno prezentacijo programov in matičnih strokovnih služb na nacionalnem nivoju. Prav tako je naša prisotnost na določenih kulturnih prireditvah v Jugoslaviji in v inozemstvu treba šteti za prvorazredno nalogo slovenske kulture. Takšna naloga je tudi uresničevanje skupnega kulturnega prostora. Suvereno obvladanje naštetih (in gotovo tudi še dodatnih) vprašanj nam šele lahko zagotovi odgovorno in zavestno načrtovanje prihodnosti. Obvladovanje teh vprašanj in usmerjanje razvoja je nedvomno tudi ena od pglavitnih kompetenc suverene republiške nacionalne ali razredne politike. Zagotavljanje enakopravnih sistemskih možnosti gospodarjenja, suvereno obvladovanje nacionalnega družbenega bogastva, enakopravno vključevanje v oblikovanje državnogospodarskega sistema na področju kreditno-

monetarne politike, bančništva, upravljanja in manipuliranja s tako imenovano družbeno lastnino, pravica do oblikovanja razvojnih konceptov v skladu s svojimi materialnimi možnostmi, v duhu tradicije in v duhu lastne kulturne identitete, so nedvomno temeljne postavke republiške državnosti in urejenega sožitja z drugimi jugoslovanskimi narodi, zato jih je treba v pripravah za novo slovensko ustavo temeljito preučiti in opredeliti.

Predvsem pa je treba nenehoma vztrajati, da dobimo vpogled v celovito gospodarjenje z našim družbenim proizvodom in z njegovo usodo na vseh nivojih družbene reprodukcije. Kulturni delavci ne smemo pristati na barantanje za drobtine, vendar moramo tudi svoj položaj in svojo vlogo ocenjevati v luči celovitega družbenega razvoja, skupaj in obenem z drugimi družbenimi dejavnostmi, tudi skupaj z gospodarstvom, z vidika spoznanih in opredeljenih družbenih ciljev.

Kakšne vrednote za jugoslovansko tehnološko družbo

*Brez iskanja odgovorov prihodnosti ni poti iz jugoslovanskega statusa quo
Načrtovanje prihodnosti brez koristi*

Dr. Marko
Kos

Vse več prebivalstva, začenši od politika pa vse do kmeta v hribih, se loteva osuplost, ko spoznavajo naše veliko zaostajanje za sosednimi državami: počutijo se kot človek na splavu v mirni vodi, mimo katerega drvijo motorni čolni in izginjajo v daljavi. Politiki so v zadregi zaradi grozeče enotnosti Evrope, o kateri so še pred nekaj leti omalovažujoče odmahovali z roko, češ samo blebetanje. Mikroelek-

troniki ugotavljajo, da nismo samo zaostali, marveč da smo celo izvrženi. Naša nesposobnost je tako eklatantna, da je svetu že v posmeh – od Eureka do vedenja okrog italijanskih posojil.

Očitno nam manjka analitikov, ki bi bili sposobni iz drobcev pod površino dogajanja izluščiti prihodnje stanje, smer in hitrost spreminjanja. Hkrati si želimo orientacije, ki bi lahko služila za konsenz za skupno delovanje, za skupno obvladovanje problemskega paketa prihodnosti. Ta želja povzroča klic po vrednotah. Zato danes ne razpravljamo o delovanju, marveč o vrednotah, ki naj bi bile temelj takšnemu konsenzu.

O raznih vrednotah mnogo diskutiramo, toda ta razcvet orientacij po vrednotah poteka na osnovi nečesa, kar izraža glede na etične ozire že precej obrabljena beseda postmoderne. Poenostavljeno izraženo pomeni postmoderno: vsi govore o vrednotah, vendar vsak o svojih. Tako ne moremo tarnati nad izgubo vrednot. Samo pri tem poteka znotraj jugoslovanske družbe subjektivizacija, ta pa ustvarja paradoksalen položaj: vrednote imajo to funkcijo, da vzpostavijo konsenz za skupno delovanje. Jugoslovanska pokrajina vrednot pa je izraz brezupne raztrganosti paradoksa: prav v času, ko se tako tradicionalistična kot individualistična polovica evropske celine poenotuje na osnovi nekega temeljnega konsenza, pa kljub